

Význam etických kodexů

- kodifikace pravidel správného jednání v inf. praxi se odehrává na třech rovinách:
  - právní normy (tiskový zákon, autorský zákon..)
  - mezinárodní úmluvy – oblast deklarovaných lidských práv (právo na informace, na ochranu soukromí, svoboda projevu, tisku..)
  - profesní kodexy (novinářské, knihovnické, informatické)
- první knihovnické etické kodexy – počátek 20. století (1903 kodex ALA)
- Kodex etiky českých knihovníků - 2004

Význam etických kodexů

- **spor o etické kodexy:**
- odpůrci argumenty:
  - kodexy vznikají jako výsledky dobové argumentace a ne jako ustavení vzniklá z konsensuálního rozhodnutí
  - mluvit o kodexu etiky je zavádějící formulací
  - kodexy mohou působit jako obraný mechanismus a zakrývat vlastní rozhodnutí a odpovědnost,
  - mohou odklánět pozornost od aktuálních etických problémů profese
  - klíčovou otázkou není formulace kodexu, ale prosazení diskuze o etických problémech spojených s informačními aktivitami
  - dobří lidé kodexy nepotřebují, špatní je nedodržují

Význam etických kodexů

- zastánci formulují a prosazují kodexy protože:
  - inspirují pracovníky k etickému chování, radí jim a varují
  - je → výchozí bod pro rozhodování, podporují morální prostředí
  - etické principy formulované v kodexech jsou výsledky argumentů → otevírají další diskuzi
  - kodexy nejsou koncovým, ale počátečním produktem
  - nejsou a nemohou být chápány jako absolutní základ vnucovaný jako pravidla a zákony. Jsou-li rigidně vyžadovány, působí kontraproduktivně

Citační etika

- autorova povinnost správně citovat, tj. nevydávat cizí myšlenky za své vlastní
- tři základní důvody, proč citovat:
  1. ověření uvedených tezí – umožňuje nalézt teze, z nichž výzkum vychází a práce, na nichž jsme stavěli. Umožňuje zjistit, kam až dosahuje současné poznání a tak zabránit zbytečné práci na již objeveném
  2. získávání širšího kontextu dané problematiky – uvádí čtenáře do souvislostí, poukazuje na význam a účel práce
  3. ochrana intelektuálního vlastnictví a autorských práv
- používat citované výňatky z děl jiných autorů lze pokud:
  - a) výňatky jsou použity v odůvoděné míře rozsahu
  - b) zařazujeme samostatné dílo do vědeckého, kritického, odborného díla či díla určeného k vyučovacím účelům kvůli objasnění obsahu
  - c) užíváme díla k přednášce k vědeckým či vyučovacím účelům

Citační etika

- citační etika vyžaduje aby autor:
  - zveřejnil veškeré informační prameny, které použil pro svoji práci
  - zřetelně označil převzaté části
  - odkázal na původní dílo v textu identifikačními údaji
  - v soupisu informačních pramenů uvedl celý pramen ve shodě s autorským zákonem (č. 121/2000)
- prohřešky proti citační etice:
  1. citování díla, které autor nepoužil – zaštitování se kapacitou i bez souvislosti našeho tématu s její prací
  2. necitování díla, které autor použil
  3. autocitace – citování vlastních děl, která nemají souvislost s dílem novým
  4. nepřesné citování, znemožňující identifikaci díla
  5. různé – obsahově nesprávné citace, vytržení z kontextu, použití původního textu pro jiné účely, než byl tento myšlen

Citační etika

- pokud používáme přemíru citací, snižujeme tím úvodnost našeho díla
- spojitost citační etiky s ochranou autorských práv, tj. s ochranou vlastnictví děl vyjadřujících unikátní myšlenky autorů
- výjimka platí pro omezené užívání a reprodukování těchto děl bez svolení držitelů autorského práva k účelům vzdělávání, tedy k neziskovým činnostem
- ztížené prosazování autorského práva v prostředí internetu, umožňujícího snadnou a rychlou reprodukci dat
- problém s plagiátorstvím studentů → snaží si ulehčit intelektuální činnost
- plagiátorství je použití myšlenek, slov či názorů někoho dalšího bez přiznání jejich původu

Citační etika

- Antiplagiátorská politika Kabinetu knihovnictví (Studijní předpisy na stránkách VIK):
  - jakákoliv úloha, obsahující plagiátorské materiály bude hodnocena známkou F, vztahující se na celý kurz. Postihy mohou být i tvrdší v závislosti na vážnosti přestupku
- Dr. Russel Williams z Floridské Státní Univerzity nabízí tyto rady pro vyvarování se neúmyslnému plagiátorství:
  1. pokud přebíráte z jakéhokoli zdroje materiál, který není váš a vkládáte ho do své práce, musíte poskytnout buď přiměřenou poznámku pod čarou, koncovou poznámku, vsuvku nebo bibliografickou referenci na zdrojový materiál
  2. každý materiál citovaný doslovně z jiného zdroje musí být uzavřen v uvozovkách a jeho zdroj označen tak, jak je zmíněno v 1)
  3. materiál nepřevzatý z textu doslovně, ale pouze parafrázovaný musí být také označen způsobem určeným v 1).

Managerská etika pro inf. profesionály

- firma, která zaměstnává inf. profesionály, o ně může velice snadno přijít. Na rozhodnutí opustit firmu či jí zůstat věrný může mít silný vliv právě etika
- etické klima v organizaci sestává ze společného vnímání etických standardů uplatňovaných ve firmě, jako např. běžně přijímané praktiky při společenském chování či profesionální kodexy vedení
- jedinec reguluje své chování neustálým hodnocením svých vlastních standardů oproti poměrům v prostředí
- pokud inf. profesionál věří, že etické klima odpovídá jeho vlastnímu etickému postoji, projevuje se to větším uspokojením ze zaměstnání
- spokojenost se zaměstnáním vede přímo ke vyššímu stupni věrnosti organizaci

Managerská etika pro inf. profesionály

- **inf. profesionál**, který **působí ve vedoucím postavení** je často postaven před dilemata spojená s informační oblastí. Tradiční filosofické přístupy etiky vykazují zásadní slabost uvnitř hranic dané organizace. Navíc jejich jazyk není lehce přístupný nefilozofovi
- z těchto důvodů byly vyvinuty v rámci business etiky normativní teorie
  - uplatnitelné pouze na obchodní vztahy
  - definují povinnosti, které by měl manažer splňovat
- tři základní teorie:
  1. teorie akcionářů
  2. teorie podílníků
  3. teorie sociálního kontraktu

Managerská etika pro inf. profesionály

- **teorie akcionářů:**
- akcionáři propůjčují managerům kapitál a ti jednají jako jejich agenti
- Povinnosti:
  - utrácet peníze společnosti způsobem autorizovaným akcionáři
  - maximalizovat návratnost investic
  - řídit se zákony a předpisy
  - vyhnout se defraudaci a zpronevěře
- výzvy:
  - předpovídání výsledků alternativ z dlouhodobého hlediska

Managerská etika pro inf. profesionály

- **teorie podílníků:**
- manažeři mají závazky nejenom vůči akcionářům, ale i podílníkům
- podílníci jsou ty skupiny, které jsou nezbytné k přežití a úspěchu organizace (zákazníci, zaměstnanci, dodavatelé atd.) Podílníci mají hmotný zájem na prosperitě firmy
- povinnosti managerů:
  - musejí jednat v zájmu všech podílníků
  - určit, kdo jsou důležití podílníci
  - určit jejich práva, odmítnout možnosti, které je porušují
  - ze zbývajících možností přijmout tu nejlépe vyvažující zájmy podílníků

Managerská etika pro inf. profesionály

- **teorie sociálního kontraktu:**
- členové společnosti umožňují organizaci, aby vznikla. Na oplátku požadují, aby prospěšnost společnosti plynoucí z aktivit organizace převažovala nad škodami
- organizace musí přispívat k růstu blahobytu ve společnosti uspokojením zákaznických a zaměstnaneckých zájmů
- povinnosti managerů:
  - vyhnout se defraudaci a zpronevěře, dehumanizaci zaměstnanců a jejich diskriminaci
  - vyhnout se možností snižujícím blahobyt členů spol.
  - ze zbývajících možností vybrat tu, která maximalizuje pravděpodobnost finančního úspěchu

Managerská etika pro inf. profesionály

- **aplikace:** řetězec Blockbuster Entertainment se rozhodl prodávat firmám zabývajícím se cílenou marketingovou kampaní informace o ze své databáze o typech filmů, které si jejich konkrétní zákazníci půjčují.
  - není porušen zákon – neprodávají informace o konkrétních filmech, kt. si zákazník půjčil.
- je to etické?

Managerská etika pro inf. profesionály

1. ano – obchod je legální, nevyužívá podvodných praktik, zvyšuje profit firmy
2. ano/ne – odpověď závisí na konkrétních faktech, tj. zda jsou vyváženy zájmy podílníků. Empirické ohodnocení prospěchu pro jednotlivé podílníky: akcionář x zákazník
3. ne – obchod nezvyšuje sociální blahobyt zaměstnanců a zákazníků